

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Aalborg Universitet

Byrum for alle...

Nørgaard, Helle; Børresen, Sølvi Karin

Publication date:
2007

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):
Nørgaard, H., & Børresen, S. K. (2007). Byrum for alle...: Udfordringer, konflikter og indsatser. København: Det Kriminalpræventive Råd; Statens Byggeforskningsinstitut, Aalborg Universitet.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- ? Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- ? You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- ? You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Helle Nørgaard og Sølvi Børresen

Byrum for alle...

Udfordringer, konflikter og indsatser

DET KRIMINAL
PRÆVENTIVE RÅD

Statens Byggeforskningsinstitut
AALBORG UNIVERSITET

Byrum for alle...

Udfordringer, konflikter og indsatser

af Helle Nørgaard og Sølvi Børresen

Statens Byggeforskningsinstitut, Aalborg Universitet

Forord

I de senere år er der kommet fokus på udviklingen af byens rum. Gader og pladser skal danne rammerne om et aktivt og mangfoldigt liv, hvor der både er plads til rullestøjtøbere, cafégæster og dem, der bare vil sidde i solen. Det skal være smukke og spændende byrum, hvor byens borgere har lyst til at mødes og opholde sig.

Men byen rummer også konflikter og kriminalitet. Vold, tyveri, hærværk og handel med stoffer foregår forskellige steder i byen. Erfaringer viser imidlertid, at man med en bevidst indsats omkring indretning, vedligeholdelse og drift af byens rum kan mindske kriminalitet samtidig med, at man øger borgernes følelse af tryghed. Ønsket om at forebygge kriminalitet og øge trygheden kan dog komme i konflikt med ønsket om mangfoldighed og liv, og derfor må det være et mål at tilstræbe en god balance mellem tryghedsskabende og spændende elementer i byen. Denne balance skal findes på baggrund af de lokale, specifikke forhold.

Der har i mange år manglet viden om kriminalpræventive elementer i byudviklingen, og derfor har Det Kriminalpræventive Råd gennem nogle år interesseret sig for at afdekke netop dette felt. Formålet er at bidrage med viden og erfaringer til lokalpolitikere, byplanlæggere, driftschefer og politifolk. Det er bl.a. ønsket, at kredsradene i de 12 politikredse kan inspireres til at drøfte en helhedsorienteret indsats i for-

hold til forebyggelsen af kriminaliteten i byrummene. Undersøgelsen bag dette hæfte er et led i dette arbejde. Vi håber, at hæftet kan bidrage til en større bevidsthed omkring udviklingen af byens rum, til glæde for byens beboere og brugere.

Hæftet sætter fokus på byens liv og diskuterer spørgsmålene: Hvorfor opleves nogle byrum som trygge og andre som utrygge? Hvor kan folk lide at opholde sig? Hvilke dilemmaer støder man på i forsøget på at skabe "byrum for alle"?

Udgangspunktet er otte byrum i København, Odense, Århus og Aalborg, hvor omdrejningspunktet er de overordnede kriminalitetsforebyggende indsatser, og erfaringer i kommunerne og hos politiet. Fokus er desuden på brugerne af byrummene, som er spurgt om deres anvendelse og oplevelse af byens rum. De otte byrum er udvalgt ud fra en relativ høj forekomst af kriminalitet i forhold til andre områder af byerne. Det drejer sig især om vold, røveri og hærværk. Der samles og færdes mange mennesker i de udvalgte byrum og på den måde afspejler den høje kriminalitet bagsiden ved, at byen er et populært samlingssted.

Undersøgelsen er gennemført af Statens Byggeforskningsinstitut ved seniorforsker og projektleder Helle Nørgaard og forsker Sølvi Karin Børresen. Desuden har praktikant Pernille Arborg bidraget til undersøgelsen.

Thorkild Ærø
Forskningschef
Statens Byggeforskningsinstitut

Anna Karina Nickelsen
Sekretariatschef
Det Kriminalpræventive Råd

Indhold

Byrum for alle? - konklusioner og anbefalinger	7
Byens liv	10
Byen som mødested	10
Byens omdannelse	10
Multifunktionelle byrum	11
Tryghed og farer	13
Hvad skaber utryghed?	13
Socialt udsatte i byrummet	14
Rummelighed i forhold til udsatte grupper	14
Udfordringer, problemer og konflikter	15
Tryghed og kriminalitet	16
Ruter, bevægelse og belysning i	16
Mange øjne på steder og pladser	17
Lukkede rum – åbne rum	18
Drift og forfald af byrum	18
Dialog og tværfagligt samarbejde	19
”Den gode plads”	20
Brugernes forestillinger om farer	20
Udfordringer og indsatser	20
Udfordringer og indsatser i forhold til forskellige byrum	21
De udvalgte byer og byrum	22
København	22
Odense	23
Århus	24
Aalborg	25
Fællestræk ved byrummene	26

Byrum for alle?

- konklusioner og anbefalinger

Byerne gennemgår i disse år en stadig forvandling. Der bygges mange steder nye boliger og kommunerne har fokus på at gøre byen mere attraktiv, levende og oplevelsesrig og disse bestræbelser lykkes for mange. Byernes succes betyder, at flere mennesker besøger, bruger og bor i byen.

Et fælles overordnet mål for byudviklingen i mange kommuner er, at byens rum skal være imødekommende og tilgængelig for alle. Samtidig søger man at lave fleksible, mangfoldige og multikulturelle byrum, som kan tilgodese skiftende brug, ønsker og behov. Og byens brugere har netop forskellige

ønsker og behov. Denne individualitet med forskellige og skiftende behov udfordrer muligheden for at udvikle "byrum for alle".

Et andet mål i byudviklingen er at undgå monofunktionelle byområder og tilstræbe blandede funktioner i de enkelte bydele. Det betyder, at forskellige erhverv, forretninger, cafeer, restauranter, spillesteder og boliger ligger side om side. Denne funktionsblanding finder mange mennesker attraktiv, for det giver oplevelser og liv. Men der opstår også konflikter, når det at bo i byen som børnefamilie skal forenes med andres brug af byen til fest og ballade til den lyse morgen. Man kan

i stedet undlade funktionsblanding i boligområder og koncentrere "i byen funktioner" i udvalgte områder, som det traditionelt er gjort. En sådan koncentration kan efterlade andre dele af byen øde og forladte.

De mange funktionsblandede byrum indfrier målet om, at byrum principielt indrettes til almenvællets brug. Alligevel har man som byplanlægger ofte bestemte brugere i tankerne og nogle steder arbejder man bevidst på at lave byrum, som appellerer til udvalgte grupper. For selvom det overordnede mål er at lave fleksible, mangfoldige og multikulturelle byrum, er det svært at skabe "fælles rum" i en tid præget

Byernes succes indebærer et øget brug af byens forskellige steder og byrum. Det betyder større slid og forudsætter løbende vedligeholdelse, istandsættelse og fornyelse. Her Søndergade - Strøget i Århus.

“Gå i byen steder” er ofte populære, men ikke for alle. Der opstår konflikter, når beboernes ønske om fred og ro ikke kan forenes med det fest- og natteliv, som de omkringliggende funktioner indbyder til. Her Jomfru Ane Gade i Aalborg.

af individualitet samt forskellige og skiftende behov.

Erfaringerne og byernes succes viser, at man på mange måder er lykkedes med at skabe et mangfoldigt byliv. Der er dog et stykke vej igen, før man har alle med og rummeligheden har også trange vilkår, for der er ikke altid plads til alle. Hensynet til byens forskellige brugere kræver, at man i øget grad afdækker konkrete brugergrupper ønsker og behov og i tillæg til de offentlige byrum laver opholdssteder som er tiltænkt udvalgte brugere – også de socialt udsatte.

Spørger man brugerne, er indtrykket generelt, at man ikke oplever det som utrygt at færdes i byen. Trods de umiddelbare indtryk af trykthed viser undersøgelsen imidlertid, at man som privatperson i hverdagen forholder sig til, om steder opleves som utrygge. Man undgår at færdes bestemte steder

og vælger i stedet, det man kalder “sikre ruter”.

De fysiske omgivelser som bygninger og byinventar, belysning og graden af oversigt skaber altså utrykthed. Også mennesketomme områder skaber utrykthed. Det viser, at oplevelsen af utrykthed er vigtig i forhold til byudviklingen og i arbejdet med byrum.

Bylivet og det at færdes i byen opleves således utrygt og farligt for nogle mennesker. Det betyder, at nogle mennesker undgår dele af bylivet af frygt for, hvad der kan ske. Det er imidlertid et paradoks fordi risikoen for at blive udsat for kriminalitet falder. Det er nemlig sådan, at kriminaliteten gennem flere år er faldet i Danmark, som det også sker i andre europæiske lande. Men samtidig er frygten for at blive udsat for kriminalitet steget både her og i udlandet.

Undersøgelsen viser, at utrykthed knytter sig til forestillingen om, hvad og hvem som er farlige, men sjældent har baggrund i konkrete oplevelser. Det gælder dog ikke socialt udsatte grupper, som er udsat for vold samt overfald og som derfor, i sagens natur, føler sig meget utrygge.

Konklusionen er, at der er mange dilemmaer i arbejdet med byens rum. Derfor er det afgørende, at man tager stilling til, hvilke byrum man ønsker, for når man gør tingene på én måde for nogle, kan man overse andre brugergrupper, som mister kvaliteter i deres byoplevelser. Der findes ikke entydige løsninger i arbejdet med byens udvikling og det at skabe trygge rammer for alle, men grundlæggende handler det om, hvad man vil med byens rum, hvad de skal rumme, hvor tingene skal foregå og hvem der skal bruge det.

I det arbejde kan det anbefales, at:

- Anerkende byernes succes, men også at flere, forskellige brugere giver mere slid.
- Se nærmere på drift og vedligeholdelse af de offentlige byrum - står det i forhold til den øgede brug af byen og til byens succes?
- Overveje behovet for øget tilsyn med byens rum, genindføre parkbetjenten, som kan sætte ansigt på de fælles normer.
- Sondre mellem "byrum for alle" og "byrum for nogle" i erkendelse af, at man ikke kan lave trygge byrum for alle - på samme tid.
- Arbejde med de mange forskellige typer af brugere, og nøje afveje forskellige interesser og behov i den bypolitiske proces.
- Forbedre graden af oversigt og belysningens kvalitet.
- Styrke samarbejdet mellem politi, byplanlæggere, byens handelsstand, grundejerforeninger og de frivillige organisationer – i analogi med SSP samarbejdet.

Hærværk, graffiti skaber utryghed for mange mennesker. Forfald giver også utryghed fordi det giver en fornemmelse af, at der ikke er opsyn med stedet.

Formålet med denne rapport er at give inspiration til planlæggere, politikere, politi og andre, som er involveret i byens udvikling. Rapporten indeholder en beskrivelse af byens liv og den handler om udfordringer, problemer og konflikter i forhold til byomdannelsen og de mange forskellige brugere. Beskrivelsen af byens liv vil være genkendelig i mange byer, og den handler ikke kun om de byrum i København, Odense, Århus og Aalborg,

som er grundlaget for undersøgelsen. I rapporten sammenfattes erfaringerne med planlægning, brug indretning og drift af byrum i de fire byer, og de danner baggrund for fem tryghedsskabende og kriminalpræventive anbefalinger. Rapporten afsluttes med beskrivelser af de udvalgte byrum samt mulige indsatser i forhold til forskellige typer af byrum. Målet er at inspirere andre i arbejdet med at skabe mere levende og trygge byer.

Nogle af de steder som er mest trygge og rare at opholde sig om dagen, er områder hvor mange føler sig utrygge efter mørkets frembrud. Hvis man vælger at tynde ud i beplantning, skabe åbenhed og oversigtbarhed, og dermed skaber tryghed for nogle, er det muligt man fjerner andres "åndehul" i byen. Her Enghaven i København.

Byens liv

Brugen af byen er intensiveret i takt med, at man søger at markere sig på landkortet med aktiviteter, arrangementer, tilbud og events. Her er der gøgl i gaden på Strøget i København.

Byens tæthed, mange mennesker, stadige omdannelse og fornyelse er i sig selv en attraktion og positiv oplevelse for mange mennesker. Byens tilbud er f.eks. en tur i biografen, museumsbesøg, cafeer og restauranter, hvor man kan møde andre mennesker. Der er musiksteder og kulturhuse med organiserede oplevelser, samt steder med spontane aktiviteter og samvær. Der er parker og pladser, hvor man kan dyrke sport eller sidde på en bænk i fred og ro. I byen er der kommet mange nye boliger og byen er hjem for stadig flere mennesker. Man opsøger byen for at få del i dens tilbud og oplevelser og for at være en del af byens liv. At kende byen skaber tryghed, men byen er også stedet, hvor man møder den og det fremmede. Hvor man møder ukendte mennesker.

Hvor der kan ske noget uventet. Der sker til stadighed ændringer i brugen af byrummet, og gennem de senere år er der sket en udvikling, hvor flere mennesker, i langt højere grad end tidligere, bruger byrummet. Byen er blevet en succes.

Der er sket en udvidelse af butikernes åbningstider og samtidig er der i mange byer sket en markant stigning i antallet af cafeer og restauranter, hvoraf en stor del har udendørs servering. Der er optræden, musik, koncerter, gadeteater, boder og skiftende underholdningstilbud på byens pladser.

Byen som mødested

Byen er et mødested for mange forskellige mennesker med vidt forskellig baggrund, hvad enten man

bor i byen, arbejder der eller kommer for at forbruge: købe oplevelser eller varer. Nogle kommer fra forstædernes parcelhuskvarterer eller etageboligbyggeri. Andre kommer langvejs fra, et regionalt opland eller udlandet.

Og når man er bosat i byen bevæger man sig fra en bydel til en anden afhængig af gøremål og hvem man skal mødes med.

”Børn og unge samles fra hele byen og fra omegnskommunerne 30 km uden for Aalborg. Vi har børn og unge, som kommer helt fra Skagen for at mødes og være sammen med andre” (Politi i Aalborg).

Men de unge er langt fra alene og byrummet har mange forskellige brugere, som færdes i byen samtidig, men med forskellige ønsker, behov, forventninger og normer. På mange måder udspiller der sig således en ”kamp” om byrummet, hvor grupper på skift tilegner sig dele af det offentlige byrum: et gadehjørne, en plads, en park. På nogle tidspunkter færdes de, der skal handle på strøget, på andre tidspunkter er det måske unge, der skater dér.

Byrummet er således karakteriseret af at have forskellig brug og brugere afhængig af tidspunkt på døgnet. Derfor kan vidt forskellige grupper med forskellige normer bruge de samme rum helt uden problemer. Men der kan også opstå konflikter eller utryghed, når forskellige brugere ønsker at bruge byrummet samtidigt, men til vidt forskellige formål.

Byens omdannelse

Den massive byfornyelse har gjort det attraktivt at bo i byen og med

Især unge mødes og opholder sig i byrummet. Nogle kommer sjældent, andre kommer ofte, måske dagligt. De unge er mobile og bruger byens forskellige rum med forskellige formål. Her Nytorv i Aalborg

boligfornyelser og reovering af gårdrum, er boligstandarder nu på højde med den man finder i nyere forstadsbebyggelser.

Tidligere var bymidterne i landets større byer præget af en relativ ensidig beboersammensætning. Her boede de unge og de gamle. I forbindelse med byfornyelsen er lejligheder blevet sammenlagt og det giver plads til børnefamilier, når tidligere beboere efter genhusningen ikke vender tilbage til deres gamle lejlighed. Salg af kommunale ejendomme og omdannelse til andelsboliger har også ændret beboersammensætningen.

“Byfornyelsen har gjort, at der er flyttet et andet klientel ind. Der er i høj grad tale om velorganiserede og velargumenterede grupper af tilflyttere med meget store forventninger og høje krav” (Planlægger i København).

I nogle tilfælde er der tale om beboere som bliver boende i byen og undervejs bliver “børnefamilie” med nye ønsker og behov. I andre tilfælde er der tale om tilflyttere, som kommer fra byens forstæder og med sig har de normer, der gælder dér inklusiv en forventning om fred og ro. Her kan dyre lejligheds-køb indebære, at man har høje forventninger og stiller store krav til

omgivelserne. Under alle omstændigheder giver beboernes forskellige levevis, normer, divergerende forventninger og ønsker i nogle tilfælde anledning til konflikter.

“Rummeligheden er blevet mindre. Folk er mindre tolerante i dag. Selvom situationen er blevet bedre på Vesterbro, så klager folk mere” (Politi i København).

På Vesterbro i København er der sket en gennemgribende omdannelse. Her har mødet med narkomaner, som gennem mange år har opholdt sig omkring Mariakirken, gjort beboerne utrygge. Det har resulteret i indhegning af det offentlige gaderum omkring boligerne. Det, der tidligere var offentlige byrum, omdannes derved til privat opholdsrum, som udelukker andre brugere.

Multifunktionelle byrum

Fra politisk side er det et mål at skabe levende byer. I mange kommuneplaner lægges der vægt på visuelle, funktionelle, rekreative, kulturelle og sociale aspekter i udformningen af gader og pladser og andre offentlige byrum. Der er fokus på at udvikle bedre byrum, med mulighed for midlertidige og spontane aktiviteter. Der bliver også igangsat en lang række aktiviteter, events og underholdning. Det tiltrækker mange brugere, og det giver et øget slid af byens rum.

Brugen af byens rum er ikke kun relateret til de mennesker, som bor der. F.eks. tiltrækker byerne unge

Vi bruger byen forskelligt, ofte med samme formål, men ud fra forskellige normer. Til venstre et værtshus på Østerbro i København, til højre café og restaurationsområdet Vadestedet i Århus.

I nogle bydele bygges der mange nye boliger og der kommer nye beboere til. Det betyder en ny brug af byen - ændrede normer og situationer, alle skal tilpasse sig til.

fra andre dele af byen, forstæderne og et regionalt opland. Ofte mødes de unge blot for at være sammen, men der er også tilfælde, hvor de unge aftaler at mødes for at slås. Det skaber utryghed for andre brugere, men problemet er svært at løse. Det skyldes, at de unge forsvinder fra et sted, hvis de får advarsel om, at politiet er på vej. Eftersom kommunikation foregår via mobiltelefon, kan de unge hurtigt forsvinde og "genopstå" et andet sted. På den måde er det svært at holde opsyn med eller at nå frem til grupper af unge, som skaber utryghed eller begår kriminalitet.

"Børn og unges adgang til at kommunikere med hinanden, mødes og skilles bygger på en helt anden social forståelse og en helt anden byanvendelse end vi tænker i" (Planlægger i København).

Det betyder også, at problemer kan flytte fra et geografisk område til et andet. Feks. har en politiindsats mod hashhandel på Christia-

nia i København flyttet både sælgere og købere til Vesterbro og andre steder i byen. Tilsvarende har indsatsen mod hashklubber, som ofte skaber utryghed, betydet, at problemerne flyttes rundt i byen.

"Folk i området ringer ind og siger, at de ikke tør komme der om aftenen både pga. kamphundene og grupper af unge, men også fordi folk står og hænger på gadehjørnerne om aftenen pga. hashhandel" (Distriktsleder i København).

Parken har mange funktioner eller liv. Om dagen dyrkes der sport, der er børnehaver og gamle damer, en bemandet legeplads osv. Om aftenen kommer der indvandrergrupper, folk med store hunde, som arrangerer hundeslagsmål. Der er også hashhandel. Billedet er fra Enghaven i København

En af udfordringerne i arbejdet med at udvikle gode byrum er, at de som udgangspunkt skal tilgode alle brugere og imødekomme alle behov, der ligger inden for lovens rammer. En anden udfordring er, at byens rum skal være fleksible og fremtidssikrede i forhold til brug og brugere.

Tryghed og farer

Tryghed er personafhængigt. Det der gør nogle utrygge påvirker kun i mindre grad andre. Tryghed ændrer sig over tid og er påvirket af aktuelle hændelser. Nogle mennesker bekymrer sig ofte og meget, mens andre kun sjældent er bekymrede og grundlæggende føler sig trygge. Ens personlighed, baggrund og oplevelser har betydning for, hvad der skræmmer én og skaber utryghed.

“Folk bliver glade og trygge ved at se, at politiet kommer ud, men man skal ikke komme for meget, for så tror folk, at der er problemer” (Politi i Odense).

Man kan reagere og forholde sig forskelligt til forhold, som opleves utrygge. Man kan håndtere tilværelsens usikkerheds- og faremomenter på en offensiv og konstruktiv måde. Eller man kan søge at mindske eller undgå utrygheden ved at reducere risici og sårbarhed og f.eks. undgå at færdes bestemte steder.

Hvad skaber utryghed?

Brugerne føler sig generelt trygge ved at færdes i byen og i de undersøgte byrum, og en af de vigtigste grunde er et personligt kendskab til stedet. Samlet peger de interviewede brugere på, at der er stor forskel på at færdes, når det er lyst hhv. mørkt og at mørket alene giver en følelse af utryghed. Nogle ældre kvinder giver udtryk for, at de helt holder sig hjemme efter mørkets frembrud, og generelt er de interviewede kvinder mere utrygge efter mørkets frembrud sammenlignet med mændene.

Den mørke tunnel er knudepunkt mellem Kildeparken og banegården i Aalborg. Om dagen er trafikken stor, men om aftenen er der øde og for nogen føles det utrygt at gå gennem tunnelen.

Tætte, lukkede rum med få udgange føles utrygge og er steder, som mange brugere undgår. Manglende eller dårlig belysning forstærker utrygheden, når det er mørkt, og ifølge politiet er der i nogle tilfælde også grund til utryghed. De fysiske omgivelser har stor betydning for

trygheden, og manglende vedligeholdelse, f.eks. affald, der ligger og flyder, ødelagte bænke, smadrede ruder, hærværk, graffiti og andre tegn på kriminalitet, føles utrygt. Øde områder og små gader uden mennesker opleves også som utrygge.

Høje træer, tætte buske og steder som er uoverskuelige skaber utryghed fordi man frygter, at nogen kan ligge gemt bag en busk. Her Enghaven i København.

Socialt udsatte i byrummet

De interviewede oplever stor utryghed i relation til misbrugere som narkomaner og alkoholikere, men også i forhold til psykisk syge mennesker som færdes, opholder sig eller bor i byrummet. De psykisk syge færdes, i højere grad end tidligere, i det offentlige byrum. En af årsagerne er nedlæggelse af sengepladser og etablering af distriktspsykiatrien, som er lagt an på, at brugerne nu bor i almindelige boliger og skal opsøge hjælp eller at behandlere opsøger patienterne på deres bopæl. Det efterlader en gruppe af mennesker, som ikke har kontakt til behandlingssystemet.

“Meget af det her er sociale problemer, som havner i byrummet og det er jo egentlig nogle problemstillinger, som Vej- og Parkafdelingen ikke kan håndtere” (Distriktsleder i København).

Flere af de interviewede brugere oplever, at de udsatte grupper “fylder meget” og føler, at det er deres regler, som gælder der, hvor de opholder sig. Derfor undgår man at færdes sådanne steder. Planlæggere og distriktsledere, som har deltaget i undersøgelsen giver f.eks.

udtryk for, at mange mennesker henvender sig til dem, fordi de føler det er utrygt at gå forbi, når der er en gruppe, som sidder og drikker.

“Jeg tror det, der skaber utryghed generelt er, hvis man oplever en adfærd som er umotiveret og som man ikke kan forklare. Som ligger uden for ens eget regelsæt. Det utrygge ved narkomaner og fulderikker er, at de gør noget, som man ikke har lyst til at være vidne til” (Planlægger i København).

I det hele taget giver større grupper af mennesker anledning til utryghed. Det drejer sig om situationer, hvor man selv er i mindretal f.eks. i forhold til grupper af unge, der larmer meget.

“Det drejer sig hovedsagligt om forsømte børn og unge i alderen fra 12 til 18 år, som skaber rigtig megen utryghed” (Politi i Aalborg).

Undersøgelsen viser, at de brugergrupper, som føler sig mest udsatte og utrygge, er de udsatte eller marginaliserede grupper, som i mange tilfælde er blevet overfaldet eller udsat for forskellige ge-

ner. Flere af disse brugere føler desuden en utryghed ved oplevelsen af, at være uønskede i det offentlige byrum.

Rummelighed i forhold til udsatte grupper

I de fire byer har man forskellige tilgange i forhold til de udsatte grupper, som opholder sig i byrummet. Flere steder har man gennem de seneste år fjernet et stort antal bænke for at forhindre at byrum bliver overtaget af udsatte grupper. Det betyder samtidig, at kvaliteten af disse byrum forringes fordi brugen begrænses og udelukker andre brugere fra f.eks. at sidde og nyde solen på en bænk.

“I løbet af de sidste tyve år har vi fjernet op til 2/3 af bænkene i byrummet. Det er jo barskt” (planlægger i København).

I nogle byer arbejder man bevidst med at adskille forskellige brugere ved f.eks. at lave legepladsområder, boldbaner mv. åbne og overskuelige. Erfaringen er nemlig, at hvis et byrum bliver for tætte med tæt bevoksning af buske og træer, bliver det overtaget af grupper som bruger det som fast opholdsrum som f.eks. socialt udsatte, hvilket afholder andre fra at bruge det.

De udsatte - og herunder de hjemløse - føler sig utrygge på byens pladser, som er deres “hjem”. I kommunerne ser man forskelligt på denne gruppe af brugere, men ingen synes at have den ideelle løsning.

Der er flere eksempler på, at man har etableret væresteder for udsatte grupper uden for byens centrum og ser det som løsningen. Men der er også tilfælde, hvor man ser sådanne grupper som en del af bylivet og indretter byrum med særlig tanke på dem. Der er således forskelle mellem kommunerne i forhold til, hvor man synes det er mest hensigtsmæssigt at placere opholds- og væresteder for udsatte grupper. I nogle tilfælde mener man, at de bør placeres i byens centrale del, fordi der her er en robusthed i forhold til at håndtere mange forskellige mennesker. I andre tilfælde er det primære formål at få “problemgrupper” væk fra bymidten.

Udfordringer, problemer og konflikter

Som det fremgår, byder byrummet på en række udfordringer. Politikere, handelsstandsforeninger og restauratører har et ønske om, at

byen skal bruges meget og være pulserende, men samtidigt er der beboere og andre brugere som ønsker, at der er stille og roligt. En anden udfordring er, at nogle brugere søger mangfoldighed, over-

raskelser, fest og socialt samvær og gerne vil udfordres af det fremmede og ukendte, mens andre ønsker kontrol og adgangsbegrænsning for at gøre byrummet trygt, velkendt og uden overraskelser.

Udfordringer og konflikter	
Liv i byen	Ro i byen
Mangfoldighed og forskellighed	Tryghed, forudsigelighed og velkendthed

Undersøgelsen peger på, at der er sket ændringer af normer i relation til brugen af offentlige byrum fra at tage hensyn til andre brugere til i højere grad at have fokus på egne ønsker og behov. Undersøgelsen viser, at udviklingen af sociale relationer og fællesskaber ikke nødvendigvis sker med udgangspunkt i ens boligområde, men at man i stedet træffer individuelle valg i forhold til, med hvem og hvor man mødes.

Udviklingen i problemer og udfordringer	
- fra	- til
hensyn til andre brugere	fokus på egne ønsker og behov
fællesskab	selvvalgt møde med ligesindede
eget ansvar	offentligt ansvar
offentligt rum	private aflåste rum

Undersøgelsen viser også, at man, i forhold til løsning af eventuelle konflikter, i højere grad henvender sig til de offentlige myndigheder frem for selv at udrede problemerne med naboerne eller andre brugere. I byens rum ses nogle markante ændringer, som har baggrund i utryghed. Det drejer sig om dørtelefoner og aflåste gårde. Men det drejer sig også om, at offentlige byrum omkring beboelsesejendomme indhegnes for at beskytte beboerne for potentielle farer. Det betyder, at offentlige byrum omdannes til privat territorium, som andre brugere er udelukket fra.

De beskrevne ændringer og skred i brug og normer i relation til byens rum byder på mange udfordringer for de, som skal planlægge byernes udvikling, omdannelse og anlæg af byrum. Det er tilsvarende en udfordring for politiet og i forhold til drift og vedligeholdelse af byrum - ikke mindst når det gælder tryghedsskabende og kriminalpræventive indsatser.

Døre og gårdrum er mange steder aflåste for at forhindre, at "uønskede elementer" opholder sig i gården. Her byfornyede gårdrum i det centrale Fredericia.

Tryghed og kriminalitet

Formålet med dette hæfte er at pege på kriminalpræventive indsatser og indsatser for at øge trygheden ved at færdes i byens rum. Hæftet er baseret på interview med byplanlæggere, distriktsledere, politi samt brugere af byens rum i København, Odense, Århus og Aalborg med det formål at få et indblik i, hvilke typer problemer, der er i de forskellige byrum samt forklaringer på, hvorfor problemerne opstår. Målet er også at få belyst erfaringer med forskellige indsatser samt samarbejdsrelationer mellem de involverede parter.

Byplanlæggernes erfaringer knytter sig til tre temaer:

- spørgsmålet om byrummenes udformning og udfordringer i forbindelse med forskellige brugergrupper,
- kriminalpræventiv projektering, kriminalitetsforebyggelse og samarbejde,

- byens liv, brug af byrum, og hvordan forskellige grupper indtager pladser og steder samt interviewpersonernes indtryk af borgernes færden og oplevelse af utryghed.

Interviewene med politiet har fokus på brugergrupper, kriminalitet, kriminalitetens karakter samt politiets arbejde og indsatser. Der er også spurgt til politiets forskellige samarbejdspartnere i forhold til unge, og i forhold til udsatte grupper, som for eksempel hjemløse.

I undersøgelsen af de otte byrum, er der lavet observationer morgen, eftermiddag og aften og forbipasserende er blevet interviewet. Et tema i interviewene er brugernes færden i byen generelt og om der er særlige steder de undgår at komme samt eventuelle begrundelser herfor. Et andet tema er brugernes oplevelse af stedet, kriminalitet i området og hvorfra de har

deres indtryk eller viden. Et tredje tema er brugernes oplevelse af utryghed/tryghed ved at færdes i byen bl.a. i forhold til tidspunkt på døgnet. Et fjerde tema er brugernes bud på "gode" og "dårlige" steder og pladser i byrummet.

Interviewene og observationer giver tilsammen input til forslag om, hvordan man kan lave tryghedsskabende og kriminalpræventive indsatser. Undersøgelsen viser, at man i kommunerne er opmærksomme på kriminalpræventive anbefalinger om bl.a. oversigtbarhed, synlighed og befolkning af byrum. Men undersøgelsen viser også, at ingen af de undersøgte kommuner har en samlet strategisk indsats, hvor man systematisk følger de kriminalpræventive anbefalinger. Det betyder, at det ikke har været muligt at evaluere effekten af indsatser i de otte byrum. De forslag til tryghedsskabende og kriminalpræventive indsatser, som beskrives nedenfor, er derfor baseret på de samlede erfaringer fra de fire byer og ikke fra enkeltstående indsatser i udvalgte byrum.

Ruter, bevægelse og belysning

Trygge ruter i byen og valgmuligheder i forhold til, hvor man kan færdes er vigtigt for trygheden, og her er især god belysning afgørende. I spørgsmålet om trygge ruter kan man skelne mellem nødvendig og frivillig færdsel. Dé, hvor det er nødvendigt at færdes, er det særligt vigtigt, at man arbejder med belysningen. Det drejer sig om strækninger, der fungerer som bindeled mellem centrale funktioner i byen f.eks. banegården og handelsstrøget. Den frivillige færdsel foregår i stedet på "stikveje" – en smal gyde, en øde plads eller en

I flere byer er der alkoholforbud. Det betyder, at man ikke må sidde på en bænk og drikke, men at man godt må på en cafe eller restaurant. Der er dog sjældent, at politiet håndhæver forbuddet. Her er der alkoholforbud i det centrale af Nykøbing Falster.

I arbejdet med belysning kan man ændre påbrugernes valg af ruter ved at gøre en frivillig stikvej til en central rute. Her Kongens Have i Odense

mørk park - som man ikke nødvendigvis, men netop frivilligt, vælger at færdes af. Her er det ikke nødvendigt med samme krav til belysning og der skal også være mulighed for at komme i parken for at opsøge intimitet.

I flere kommuner arbejdes der bevidst med belysningen og det har givet positive resultater. I nogle tilfælde har man igangsat egne belysningsprojekter og undersøgelser, som f.eks. i Odense, hvor man har undersøgt belysningen med særligt fokus på tryghedsaspektet.

Udgangspunktet for en belysningsplan for byen kan være en byvandring, hvor man forholder sig til den ønskede brug af og færdsel i byrummet og hvordan belysningen kan anvendes kriminalpræventivt.

Mange øjne på steder og pladser

Mennesketomme og øde byrum, gågader og bymidter skaber utryghed for mange mennesker. I kommunerne og i planlægningen har man en målsætning om at integrere forskellige funktioner, så der bliver liv omkring de steder folk færdes. Og man forsøger at bevare boliger-

Undersøgelsen viser, at folk kompenserer for manglende belysning ved at tage en omvej. Den viser også, at god belysning skaber tryghed og at det er vigtigt, at man som planlægger undersøger belysningen i forhold til tryghedsaspektet og den ønskede brug af og færdsel i byrummet. En byvandring med fokus på belysningen kan være redskab hertil.

ne i bymidten og dermed fastholde folk efter arbejdstid og i weekender.

Politiet kan være til stede, når de véd at mange mennesker samles. Det sker ved afvikling af store arrangementer som fodboldkampe og koncerter og til dels i forbindelse med byture i weekenden, men stigningen i antallet af anmeldte tilfælde af vold, vidner om, at det er et problem, som også opstår andre steder.

Der er en del fokus på spørgsmålet om, hvorvidt videoovervågning forebygger kriminalitet. Undersøgelsen viser, at overvågning kan hjælpe politiet med at opklare kriminalitet, men også at kriminalitet som vold, overfald, hærværk mv. ofte sker i kølvandet af indtagelse af alkohol mv., hvor overvågning nok har begrænset kriminalpræventiv effekt. Videoovervågning kan skabe tryghed for nogle mennesker, men kan også give en falsk tryghed.

Der bør være fokus på belysningen på steder, hvor man har behov for at færdes for at komme fra en del af byen til en anden. Her Bispensgade i Aalborg.

Undersøgelsen viser, at der er et dilemma i forhold til at blande eller adskille boliger med andre byfunktioner som fx restaurationsvirksomhed. Mens målsætningen i byudviklingen og planlægningen efterhånden er at blande funktioner i enkelte bydele og byområder, så viser undersøgelsen, at der også er en bagside ved dette i form af konflikter mellem forskellige brugere og at kriminaliteten - og især volden - stiger, når mange mennesker samles. Befolkning af byrum er godt for følelsen af tryghed, men at der også er problemer ved at mange og forskellige funktioner placeres side om side.

Med boliger omkring pladser, er der mange øjne på, hvad der sker, og det har en kriminalpræventiv effekt. Men kommer der mange brugere betyder det også konflikter og kriminalitet. Her ligger Louise Plads i Aalborg øde hen.

Lukkede rum – åbne rum

Lukkede, uigennemsigtige byrum skaber utryghed, men lukkede byrum har også nogle kvaliteter. En lukket park kan opleves utryg, især om aftenen, fordi der er få flugtmuligheder. Indhegning gør også, at nogle grupper kan indtage og dominere rummet og derved afskære andre fra at bruge det. Der er andre hensyn, der taler for lukkede, indhegnede byrum.

Åbne rum er modsætningen til de lukkede rum. Åbne, hegnsløse rum kan være problematiske, fordi der

ikke er markeret nogen grænser. Det indebærer, at sådan et byrum kommer til at fungere som transitområde og derved mister de kvaliteter, som en lukket park har. Undersøgelsen viser, at nogle af de steder, som er mest trygge og rare steder at opholde sig om dagen, er områder, hvor man oplever mest utryghed efter mørkets frembrud. Der er behov for forskellige byrum – også de som kan virke utrygge efter mørkets frembrud. Løsningen er her valgmulighed for at færdes ad andre, alternative ruter.

Undersøgelsen viser, at der ikke findes entydige retningslinier i forhold til arbejdet med åbne hhv. lukkede byrum. Åbne, hegnsløse rum har oversigtbarhed og åbenhed, som øger trygheden. Lukkede byrum har andre bl.a. rekreative kvaliteter, som går tabt hvis man fjerner indhegning og beplantning for at skabe overskuelighed og åbenhed. Undersøgelsen viser, at der er behov for begge typer byrum.

En af kvaliteterne ved rekreative områder er, at de kan være afskærmet fra den omgivende by og opleves som et fristed og et åndehul. Indhegningen kan også være med til at skærme støjen og give læ og intimitet. Samtidig kan indhegningen give tryghed for f.eks. forældre med små børn. Her Enghaven i København.

Drift og forfald af byrum

Vedligeholdelse og istandsættelse af offentlige byrum er afgørende for oplevelsen af tryghed. Undersøgelsen viser, at manglende vedligeholdelse og opmærksomhed sætter en negativ udviklingsspiral i gang, og at sådanne steder kan tiltrække udsatte grupper f.eks. misbrugsgrupper.

Forfald og manglende opsyn gør byrum meget udsatte for kriminalitet som hærværk, handel med stoffer og prostitution. Det afskrækker og afskærer andre brugere.

Erfaringen er, at det er muligt at rette op på forfaldne byrum ved at forny og istandsætte samt tilføje området nye funktioner, som trækker andre brugere til. Når man beslutter at lave et nyt byrum, er det afgørende at man afsætter tilstrækkelige midler til at drive dem, så man undgår forfald. Undersøgelsen viser også, at der især er behov for en indsats i weekenderne, hvor der samles meget affald, fordi der er mange brugere.

Man har forskellige erfaringer med parktilsyn i kommunerne. Samlet er erfaringen, at tilsyn kan have en kriminalitetsforebyggende effekt og at indsatsen samtidig skaber tryghed. Skiltning i Enghaven, København.

De fleste steder er tilsynet med de offentlige anlæg sparet væk og man har efterfølgende oplevet tyverier i parkerne af f.eks. affaldsspande, planter mv. Man har også oplevet, at der bliver smidt mere affald, hvilket øger omkostningerne til drift. Undersøgelsen viser, at parktilsynet har en række positive effekter og at der er behov for en intens indsats især i etableringsfasen af et nyt byrum for at få etableret en "god brug" af området. Parktilsyn kunne

have denne funktion. I stedet for kontinuerligt tilsyn, kunne man have nogle indsatsområder, hvilket forudsætter, at man holder øje med, hvor det er ved at gå galt.

Undersøgelsen viser, at der hurtigt igangsættes en negativ forfaldsspiral, hvis byrum ikke rengøres og vedligeholdes. Undersøgelsen viser også, at der er behov for løbende vedligeholdelse og tilsyn af alle byrum, men også skiftende og intensive indsatser i forskellige byrum bl.a. i weekenderne og i etableringsfasen af et byrum. Byens voksende succes og brug har øget disse behov.

Dialog og tværfagligt samarbejde

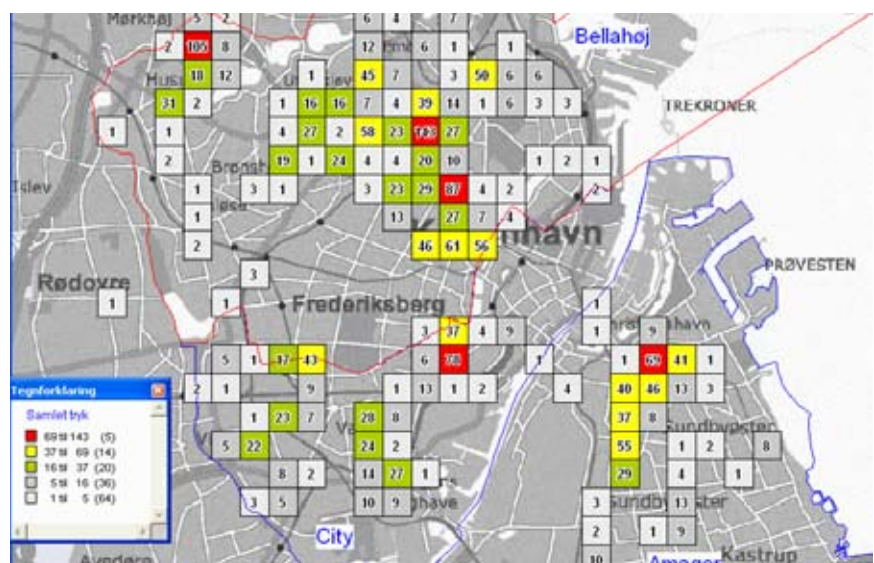
Tværfagligt samarbejde er en succes. Det gælder især i forhold til opfølgende og kriminalpræventive indsatser rettet mod udsatte børn og unge, hvor der er etableret samarbejde mellem politi, kommuners socialforvaltning, forældregrupper, skoler, beboer- og andre foreninger.

I analogi hermed er der behov for en bredere og tværfaglig indsats mellem de involverede parter i planlægning - både offentlige og private aktører - i forhold til indretning og drift af byrum. For byplanlægningen kan ikke ses isoleret, men skal ofte – for at blive en succes – gennemføres i et bredt samarbejde og bl.a. tænkes sammen med sociale indsatser. Det drejer sig også om at gå i dialog med brugerne - også socialt udsatte grupper som hjemløse og derved styrke de enkelte brugeres ejerskab til byrummene.

Hos politiet arbejder man systematisk med at kortlægge kriminaliteten. Man følger, hvor kriminaliteten foregår og laver politiindsatser i forhold til de særlige "hot-spots", hvor kriminaliteten i særlig grad er koncentreret. Denne viden ville være nyttig for kommunernes tekniske forvaltninger, som også kunne målrette en indsats på den baggrund. Det forudsætter imidlertid, at der etableres et tæt samarbejde mellem politiet og kommunerne for at samle opmærksomheden på udsatte steder.

Undersøgelsen viser, at byudviklingen byder på mange udfordringer, som forudsætter et tæt samarbejde mellem en bred gruppe af aktører bl.a. politi og planlæggere. De tværfaglige indsatser bør etableres i forhold til arbejdet med planlægning, indretning og drift af byrum såvel som i forhold til opfølgende indsatser rettet mod socialt udsatte grupper.

Undersøgelsen viser, at byudviklingen byder på mange udfordringer, som forudsætter et tæt samarbejde mellem en bred gruppe af aktører bl.a. politi og planlæggere. De tværfaglige indsatser bør etableres i forhold til arbejdet med planlægning, indretning og drift af byrum såvel som i forhold til opfølgende indsatser rettet mod socialt udsatte grupper.

GIS-kort fra politiet med angivelse af hot-spots

“Den gode plads”

Der er mange forskellige forhold, som gør om en plads opleves som god. Først og fremmest drejer det sig ikke alene om selve pladsen. De omgivende områder, bygninger og funktioner har stor betydning for oplevelsen af selve pladsen. Sidst,

er mangfoldige, multikulturelle og fleksible, som kan imødekomme forskellige brugeres behov og give mulighed for vekslende aktiviteter. Det indebærer, at brug og brugere skifter, hvilket er attraktivt for nogle, men kan skabe utryghed for andre.

Den gode plads. Her Piran i Slovenien.

men ikke mindst, handler det om andre mennesker, som er der. Undersøgelsen viser, at brugere har en klar oplevelse af “gode” og “dårlige” steder og byrum. Samlet er der bred enighed om, at et godt og trygt sted, er et sted, hvor der er mange mennesker. Hvor der er en god stemning og atmosfære. Det gode byrum er “et sted med mennesker og lys,” hvorimod øde pladser og gader ofte opleves som utrygge. Et gennemgående træk er, at personligt kendskab til steder bidrager til oplevelsen af tryghed.

For mange brugere er det velkendte og forudsigelige forbundet med tryghed. Dette står i modsætning til et overordnet mål i planlægningen og udviklingen af byrum. Her søger man at udvikle byrum, som

Brugernes forestillinger om farer
Undersøgelsen viser, at byrumsbrugernes opfattelse af kriminalitetens omfang og udvikling bygger på oplysninger fra TV, aviser og “noget de har hørt”. Omtrent halvdelen mener, at kriminaliteten er faldet eller uændret, og at den hyppigste form for kriminalitet er fysisk vold. Brugere har ikke selv været udsat for kriminalitet eller har oplevet noget voldeligt – dog med undtagelse af nogle af de interviewede socialt udsatte personer.

Forestillinger om etniske minoriteter og socialt udsatte boligområder fylder meget i folks bevidsthed. I spørgeguiden var “de fremmede” ikke et tema, men brugere bragte det selv på bane. Flere gav udtryk for, at de følte sig utrygge i forhold

til grupper af unge især etniske minoriteter. Endvidere refererede interviewpersonerne til bestemte boligområder som “utrygge”, selv om de kun havde deres kendskab til områderne fra medierne og “det de havde hørt”. Ingen havde nogensinde selv været i de pågældende områder. Interview med brugere viser, at forestillinger om, hvem der er farlige, og hvor det er farligt at færdes, har stor betydning for oplevelse af utryghed.

Undersøgelsen viser, at utryghed knytter sig til forestillingen om farer. Utryghed ved at færdes i bestemte byrum har sjældent baggrund i konkrete oplevelser, men brugere bærer rundt på medieskabte billeder af hvad og hvem, der er farlige - også når de færdes i byen.

Udfordringer og indsatser

Byens rum har forskellige funktioner og udformninger f.eks. adskiller parken, bymidten og gågaden sig fra hinanden i funktion og udformning. Flere byrum har dog funktioner, som overlapper hinanden. Det drejer sig bl.a. om cafeen på gågaden eller i bymidten, som fungerer som møde- og opholdssted. Parken og pladsen kan også have funktion som mødested, men kan også blot være et sted – et transitrum - man færdes i, for at nå fra ét sted til et andet. Desuden fungerer nogle byrum både som opholds- og transitrum. I undersøgelsen har fokus været på tre forskellige typer byrum nemlig transitrum, parken samt bymidten/gågaden, som samlet repræsenterer en stor del af byens rum.

Udfordringer og indsatser i forhold til forskellige byrum

	Udfordringer	Indsatser
Transitrum	<p>Transitpladser har ofte et anonymt præg og fungerer primært som et sted, hvor man bevæger sig igennem.</p> <p>Er åben og uden markante grænser.</p> <p>Indbyder ikke til ophold og tiltrækker udsatte grupper, som ikke har andre steder at opholde sig.</p>	<p>Skabe aktivitetsområder i byrummet, samtidig med, at pladsen forbliver åben og overskuelig.</p> <p>Planlægge aktiviteter og arrangementer, så stedet får en ny identitet og brug.</p>
Parken	<p>Parken har mange brugere i dagtimerne. Parkens kvalitet er bl.a. som "en grøn oase" midt i bylivet, men parken virker anderledes efter mørkets frembrud, hvor tæthed, lukkethed samt manglende oversigtbarhed og flugtveje kan skabe utryghed.</p>	<p>Belysning af hovedstier, hvor man kan færdes trygt og samtidig bevare de tætte, beplantede områder.</p> <p>Anlægge aktivitetsområder, som kan fastholde forskellige brugere på forskellige tider af døgnet.</p>
Bymidten/ gågaden	<p>Om dagen har de fleste byer landet over mange brugere, men flere bymidter og gågader ligger øde hen efter forretningernes lukketid. Mennesketomme, øde, dårligt belyste gader skaber utryghed. Omvendt kan "gå i byen aktiviteter" skabe konflikter og utryghed.</p>	<p>Fastholde boliger i bymidten og blande boliger med erhvervs- og forretningsområder.</p> <p>Skabe aktiviteter og funktioner, som tiltrækker brugere efter forretningernes lukketid.</p> <p>Undersøge hvor det er mest hensigtsmæssigt at placere "gå i byen funktioner".</p>

De udvalgte byer og byrum

De undersøgte byer blev grundlagt for flere hundrede år siden og ændringer i de historiske bymidter er begrænsede. I byplanen kan man genfinde pladser og parker, gader og strøg som binder byen sammen. Hvis man betragter byen i et fugleperspektiv, er der oftest åbenlyse ruter at færdes ad fra et sted til et andet. Det drejer sig f.eks. om, når man skal fra byens tog- og busstation(er) til bymidten. Set fra oven er det også tydeligt, at der er steder i byen, som tiltrækker mange mennesker, mens andre steder, pladser og gader ligger forholdsvis øde hen.

København

I København har fokus været på Amagertorv og Enghaveparken. Amagertorv, med det berømte Storkespringvand, ligger i centrum. Enghaveparken, ligger i bydelen Vesterbro.

Amagertorv

Amagertorv i København er et mødested. Der er et mangfoldigt byliv med optræden og mange andre aktiviteter. Amagertorv er et sted med cafeer, som appellerer til de unge, så det er her man mødes. Amagertorv er også et sted, hvor der er mange forretninger og hvor der kommer mange turister. Der samles en masse folk, hvilket tiltrækker personer som begår kriminalitet som tyverier, røverier og gaderøverier. Vold forekommer senere på aftenen især i forbindelse med, at folk går fra værtshusene og skal op mod Rådhuspladsen og hjem via natbusser eller op til hovedbanegården og have toget hjem. Denne problematik gælder hele Strøget. Det er berusede mennesker som typisk laver vold og det sker mellem personer som kender hinanden i forvejen eller som har mødt hinanden i løbet af aftenen. De personer, der er blevet interviewet på Amagertorv, har alle det til fælles, at de føler sig trygge på stedet, uanset tidspunkt på døg-

På Strøget og Amager Torv er der mange mennesker. De tætte butiksstrøg trækker mange til - også de der begår kriminalitet så som f.eks. tyveri og røveri.

net. Stedet opleves som trygt at opholde sig eller passere igennem, da der er god oversigtbarhed.

Enghaveparken

Enghaveparken på Vesterbro i København har mange forskellige brugere. Der er dels de lokale, som arbejder i området, der bruger parken til at sætte sig på en bænk og nyde solen, lufte hunden og forældre med børn, som leger. I parken er der en bemandet legeplads med personale, der aktiverer, leger og snakker med børnene. Der dyrkes også sport på en basketbane. Det er karakteristisk for Enghaveparken, at den har mindst to "liv." Der er "daglivet" med børn, forældre og ældre mennesker. Om aftenen bru-

ges parken af grupper af unge, som aftaler at mødes i parken. Der sker ofte hærværk og der kommer folk med store kamphunde, som arrangerer slagsmål i parken. Der er hashhandel med livlig trafik af købere og sælgere. I forbindelse med musikstedet Vega, der ligger lige ved parken, opstår der ofte ballade. Det liv, der leves i parken om aftenen, giver lokale beboere stor utryghed. I umiddelbar nærhed til Enghaveparken findes Enghaveplads, som primært bruges af øldrikkere, som kommer der hver dag. Pladsen er delvist afskærmet af et cirkelformet hegn, og rimelig godt skjult for forbi-passerende. Enghaveplads beskrives som et trygt sted om dagen, mindre trygt om aftenen.

Enghaven er en grøn oase i byen, men alligevel et sted som nogle brugere undgår

Odense

I Odense er Kongens Have, Skt. Hans Plads og Banegårdsplads udvalgt som byrum. De tre områder grænser op til hinanden, og opleves derfor som en samlet helhed.

Kongens Have

Kongens Have i Odense er et historisk haveanlæg, og sammen med Odense Slot udgør haven en national kulturskat. Kongens Have har en central beliggenhed som bindeled mellem banegården og byens centrum. På den måde fungerer området mere som transitområde end som rekreativ park. Dette skyldes måske også, at der er andre rekreative områder som f.eks.

Munke Mose, der er mere attraktiv. Haven har en meget blandet brugergruppe. Der er mennesker på vej til og fra bycentrum; der er grupper af børn og unge som spiller bold, mange af dem er fra den nærliggende skole; andre sidder bare på en bænk og nyder solen. Der er også udsatte grupper, heriblandt personer som er synligt påvirket af stoffer eller alkohol.

Kongens Have er forholdsvis åben, men inde i parken er der et område med rækker af bænke, som er omgivet af høje hække. Her sker der en del narkosalg. Tidligere var der mange røverier i parken, men der blev indsat en speciel indsatsgruppe og også politiets egen citypatrulje, hvilket har givet et fald i kriminalitet. Nogle af såvel kvindelige som mandlige interviewpersoner er utrygge ved at færdes i haven efter mørkets frembrud.

Skt. Hans Plads og Banegårdsplads

På Skt. Hans Plads ligger Skt. Hans Kirke samt Marie Jørgensens Skole. Mellem kirken og skolen er der en parkeringsplads, som bl.a. benyttes af skolebørnernes forældre og kirkegængere. Der har været klager fra skolebørnernes forældre

Bag de høje hække i Kongens Have sker der bl.a. handel med stoffer.

om at de føler sig utrygge ved udsatte gruppers tilstedeværelse på pladsen. Planlæggere fra kommunen beskriver pladsen som lidt mørk og kedelig, og vil gerne have åbnet op for en større gennemstrømning af forbipasserende. Banegårdsplads blev anlagt i 2005. Det er en åben, klinkebelagt og let hævet plads med trappeforløb og bænke, minimal beplantning og en skulptur

af den rejsende H.C. Andersen i Bjørn Nørgaards fortolkning. Under pladsen er en parkeringskælder. Området fungerer primært som transitrum og til kortvarigt ophold, for eksempel når folk stopper op for at læse vægavisen på Fyens Stiftstidendes nye mediehus. Brugere føler sig generelt trygge ved at færdes både på Skt. Hans Plads og på Banegårdsplads.

Banegårdspladsen fungerer mest som et transitrum.

Århus

Skt. Clemens Torv med Skt. Clemens Bro samt Vadestedet kan betragtes samlet som ét område beliggende på to niveauer. I forlængelse af gågaden, Søndergade, findes Skt. Clemens Bro, der krydser Århus Å. Nede ved åen ligger Vadestedet.

Clemens Torv og Clemens Bro

Skt. Clemens Bro ligger højt og giver frit udsyn i alle retninger. Oppe fra broen kigger man på den ene side ned på Vadestedet med de mange caféer og restauranter, på den anden side af broen er der udsigt til Åboulevarden. Skt. Clemens Torv og Bro beskrives af brugerne som et område "man kan lide at komme".

Vadestedet

I forbindelse med frilægningen af Århus Å i slutningen af 1990'erne, blev der på strækningen Immervad - Skt. Clemens Torv, skabt et særligt byrum kaldet Vadestedet. Vadestedet huser en lang række restauranter og caféer, og der er lagt stor vægt på mulighed for udeliv om sommeren. Stedet tiltrækker både turister og byens borgere. Publikum skifter flere gange i døgnet: om dagen er det forretningsfolket der spiser frokost, om aftenen er det de unge familier, der spiser aftensmad, derefter følger de universitetsstuderende, som drikker en café latte eller en fadøl. Ved 22-tiden går de studerende hjem og den lidt mere "hardcore" brugergruppe overtager. Det er også først efter klokken 22 og 5-6 timer frem, at der opstår problemer. Fra slutningen af maj måned og til slutningen af juni måned samt fra midten af august og frem til slutningen af september, er politiet særligt opmærksomme på området, da

Fra Clemens Bro kan man overskue bylivet ved åen, men man kan ikke se, hvad der sker under broen, og det afholder mange fra at gå der.

der er mange mennesker samlet, blandt andet i forbindelse med forskellige arrangementer, som f. eks. Århus Festuge, der foregår i august-september måned. Det er typisk unge mennesker, der laver ballade og kriminalitet, og politiet har især fokus på den gruppe de kalder

"utryghedsskabende unge". Hvis man tager højde for, at der færdes mange mennesker i området, er forekomsten af kriminalitet lav. Brugere beskriver området Vadestedet - Skt. Clemens Torv/Bro, som et trygt område og som "gode steder" at opholde sig.

Ved Vadestedet ligger cafeer og restauranter side om side.

Aalborg

I Aalborg er John F. Kennedys Plads og Bispensgade fra Nytorv udvalgt som områder. John F. Kennedys Plads ligger ved to stærkt trafikerede gader, Jyllandsgade og Prinsensgade. I retning Aalborg centrum ligger Nytorv, og fra Nytorv udgår gågaden Bispensgade.

John F. Kennedys Plads

John F. Kennedys Plads er et område som bærer præg af at være en mellemting mellem en transitplads og en park. På pladsen er der nedgang til en lang underjordisk tunnel, der fører til Kildeparken. Ud mod Jyllandsgade og Prinsensgade er der busstoppesteder med bus skure. Stedet er belastet støjmæssigt på grund af trafikken, og indbyder derfor ikke til længere ophold. Dog er der etableret en "plads på pladsen", et cirkelformet opholdsareal med bænke markeret med en række træer. I dette cirkelformede rum har en gruppe af øldrikkere deres faste tilholdssted i dagtimerne. Denne gruppe udtrykker stor tilfredshed ved pladsen, og beskriver det som et godt og trygt sted, hvor man mødes med vennerne. Planlæggere og politi, som har godt kendskab til området fortæller, at der ingen problemer er med de faste brugere. Enkelte af de interviewede forbigående siger dog, at de føler ubehag og utryghed ved de mænd, der sidder på bænkene og drikker øl.

Bispensgade fra Nytorv

Bispensgade er en aktiv strøggade med specialforretninger, caféer og et pulserende folkeliv. Bispensgade er et sted man slentrer, shopper, "ser" og oplever byen. En sidegade til Bispensgade er Jomfru Ane Gade med mange restauranter og diskoteker, populære steder, som de unge flittigt besøger. Jomfru Ane Gade og strøget gennem

Kennedy Plads er primært opholdssted for byens udsatte grupper.

Bispensgade ned til Nytorv hænger sammen, og kan, ifølge politiet, være utrygt ved nattetide. Nytorv synes at have en særlig betydning for de unge.

Nytorv er "udstillingsrummet", hvor de færdes for at blive "set" og skabe kontakt. På Nytorv sker det tit, at de unge kommer op at slås, og

disse episoder kan bidrage til at skabe utryghed hos andre brugere. De interviewede brugere oplever dog ikke Bispensgade som utryg. Gaden har god belysning, og der er desuden lys i butikkerne uden for normal åbningstid. Dog påpeges, at der er et par smalle stræder eller nicher, hvor folk kan gemme sig, og dette kan opleves som utrygt.

Bispensgade og Nytorv er stedet, hvor man mødes og fortsætter ud i byen. Nytorv er regionalt trafikknudepunkt - her stopper mange regionale busruter.

Fællestræk ved byrummene

Udgangspunktet for udvælgelsen af de otte byrum er, som tidligere nævnt, en høj forekomst af kriminalitet. Opgørelser over kriminalitetens art og omfang findes i politiets elektroniske arkivsystem (POL-SAS). Hos Rigspolitiets Nationale Efterforskningsstøttecenter (NEC-DATA) sammenkører man områdekort (Orthofoto) med data for anmeldt kriminalitet. På denne måde kan man, ved hjælp af geografiske koordinater baseret på gerningssted, angive omfanget og arten af kriminalitet i enkelte dele af byen.

Kort over de udvalgte byrum viser, at der er en højere forekomst af kriminalitet i forhold til omkringliggende områder. Det drejer sig især om hærværk, vold, tyveri og røveri. Disse områder er samtidig steder, hvor mange mennesker mødes og samles, hvilket er én årsag til, at der er mere kriminalitet i netop disse byrum. Fysiske forhold som indretning og vedligeholdelse af gader, pladser og parker har også betydning for omfanget af kriminalitet og er samtidig afgørende for oplevelsen af tryghed.

Udgivet af:

Det Kriminalpræventive Råd og
Statens Byggeforskningsinstitut
Aalborg Universitet

Forfattere:

Helle Nørgaard, seniorforsker, SBI
og
Sølvi Børresen, forsker, SBI

Fotos:

Chiliarkiv: for- og bagside
Thorkild Ærø, s. 9.ø, 11.n, 12.ø, 15,
16, 19 og 20
Pernille Arborg, s. 7, 8, 9.n, 10,
11.ø, 12.n, 13, 17, 18, 19.n, 22 - 25.
www.flickr.com/photos/88187767@N00/347689246/ s. 14

Layout:

Ulla Skov, DKR

Tryk:

Prinfo Køge

Oplag:

7.000

ISBN: 978-87-88789-79-9

DKR.nr: 05-321-1100

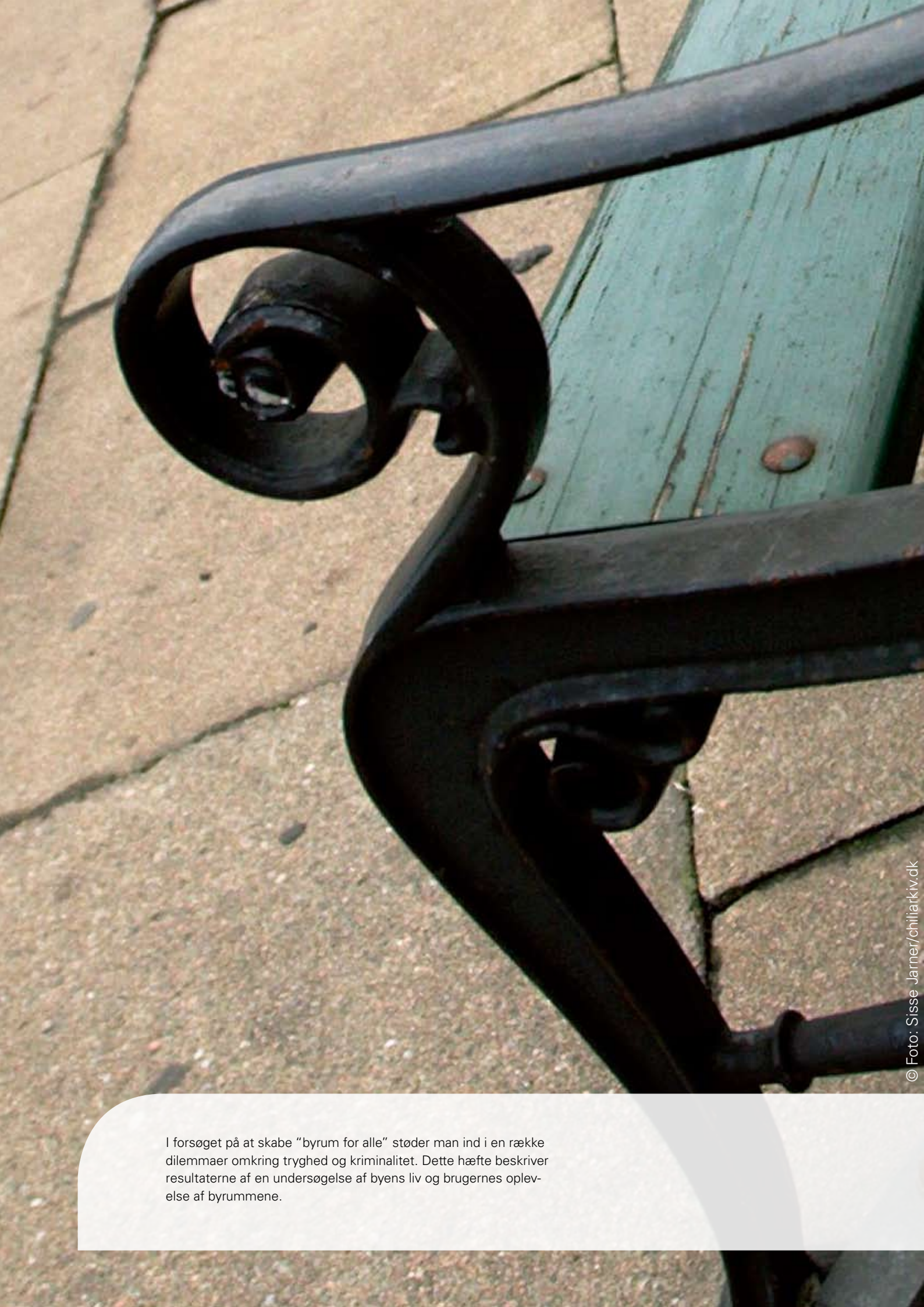
Juni 2007

Publikationen kan bestilles hos:

Det Kriminalpræventive Råd
Odinsvej 19, 2.
2600 Glostrup
Tlf. 43 44 88 88
e-mail dkr@dkr.dk

- eller downloades fra dkr.dk

Kopiering tilladt med kildeangivelse

I forsøget på at skabe "byrum for alle" støder man ind i en række dilemmaer omkring tryghed og kriminalitet. Dette hæfte beskriver resultaterne af en undersøgelse af byens liv og brugernes oplevelse af byrummene.